

MOHOL

PAVLE UGRINOV

KÍSÉRTETIES, SÖTÉT HÁRSÁK

A lombok sűrű árnyékából levelek hullámai áradnak, majd apadnak. A pillantás merőlegesen siklik a magasba; a lombkorona lélegzése tovább tart, a zizegés fokozódik, majd mindez belevész az ágak hajladozásába, mely e hullámzást és susogást a derült nappal verőfényébe, a ragyogó égbolt felé továbbítja. Ám a fák tövében, a bokros vadhajtások közt a hullámozás előlről kezdődik, hasonló neszekkel, mindinkább nekilendülve.

Ez az évszázados, sötét törzsű és ágaikon tömött lombozatot lengető hársfák koronája, ahogy lélegzik és föl-alá hintáz, akár egy-egy óriási, levélpikkelyes növényevő, amint a köztük megállapodni szándékozó széllel viaskodik.

A templomkert öreg, vadhajtások szálal vesszőitől körülött tövű hársfáinak e csoportja lélegzésével, ágai lassú mozgásával bűvöletes borzongást vált ki, félelemtől áthatott csodálatát a természet ropantul hatalmas erejének, a lombok és az egész liget rejtélyes sötétjének, az óriási, kísérteties hársak riasztó látványának a fényverés közepette, mert mintha nyomunkban járnának, utolérnének és ránk nehezédnének, hogy álmunkban újra megjelenjenek, még hatalmasabban, nyugtalanítóbban és vérfagyasztóbban, akár a ránk telepedett lidércnyomás, amelyből nincs ébredés és nincsen szabadulás.

A TEMPLOMOT ÖVEZŐ JÁRDÁN

A széles járdán haladok a templom jobb felőli oldalajtájánál, amely nyitva áll, és látni odabenn a templomhajó márványpadlóját:

sima és csalogató a füledt délidőben. Ám ez nem nyugtalanít; csupán ugyanúgy valóságosnak tűnik, mint egykor; és a jókora méretű, halványvörös kőlap sem csábít, amelyet a templomot övező járda téglái közé ágyaztak, s a szentély alapítóinak hamvait fedi (akiknek neve, közöttük egyik ősemé is, bevésvé áll rajta); e környezet szilárd és ősi láncolatot alkot, amely védelmezi — ha nem épp maga teremti meg a falakból a templomkert felé áradó békét, valamint a csöndet, melyet a toronyból kihullott bagolyfiókat kergető gyermekek zsvajja sem tud megtörni.

A TEMPLOMKERT FOKOZATOSAN KIHAL

Nincs meg többé a hosszú pad a közvetlenül az ösvény mellett föltornyosuló vadgesztenyefa terjedelmes ágai alatt, ahová ritkán ült le valaki — leginkább a napnyugta tájban összesereglő kislányok. Nincs meg a padig vezető, kitaposott gyalogút sem, amely az óriási, évszázados hársfa mellett vezetett a tágas park első, keresztbe futó ösvényei felé; mindent benőtt a fű, a bozót, minden kisimult, szinte nyoma sincs. A templomkert fokozatosan kipusztul; mindene merő békesség és csönd lesz.

A ZÖLDELLŐ SZÖGLET REJTETT ÉRTELME

De annak a zöld zugolynak a rejtett értelme mintha ismét visszatérne. Valójában csak most fedezem föl.

Óázis volt az a kilombosodott fák alatt a sűrű fűben, ahol minden irányból madárfütty harsogott, és a szívem csordultig telt gyönyörűséggel: nyugodtnak és kiteljesedettnek éreztem magamat; a liget, ahol boldog voltam.

A BOLDOGSÁG TETEJE

Leginkább közvetlenül a déli órát megelőzően vetődtem erre. A padon elnyúlva a fény alig látható remegését figyeltem a dús lombkorona közepében, majd ezt követően a zöld foltok csintalan játszadozását. Fölrepedt, sün hátaként tövises burkukból előtűnt a vadgesztenyék barna héja. Ezt követően olykor a hársfa töről sarjadó bokrai alá heveredtem; itt néha csavargó aludt, aki motoszkálásom-

ra föl sem rezzent álmából, később pedig ugyanolyan észrevétlenül eltűnt, ahogyan érkezett is. Hosszasan néztem az ösvényen átvágó természetes hangyák vonulását, ahogy egyre mélyülő nyom jelöli útjukat, mielőtt fölkapaszkodnának a fa törzsére. Majd meghallottam a hangot, amely távolról szólított; a boldogság teteje volt ez, éppen azért, mert elenyészni készült.

HIÁNYOSSÁG A NAP JÁRÁSÁBAN

Vannak helyek: egy fal, egy szöglet, egy bokor, vagy mint itt, a templom tömbje, ahová a napfény sohasem ér el. Különböző irányból naphosszat ígéretteljesen közeledik, ám akkor, amikor már szinte odasütne, megtorpan és távolodni kezd, míg végül egészen ki nem huny, csak homályos és élettelen körvonalakat hagyva maga után még napvilágnál.

A világot kellene megváltoztatni, a nap járását kijavítani, hogy a világosság fölverje ezeket a zugokat is, e sötét rejtekhelyeket.

A FÉNY ÖZÖNE

Mérhetetlen zuhataga a fénynek. Látom a templomkert tágas mélyében, ahol a fűbe heveredik, és a reggeli harmatot fölhörpintve sóvárgón remeg.

A háttérben a templomkertet a szomszédos udvaroktól elválasztó vörös téglafal hajladoxni kezd és fokozatosan eltűnik, majd ismét megjelenik, fölmerül a reszketeg fény e villózásában.

A fű zöldje beleolvad ebbe a fehérségbe, maga e fehérség lesz, majd újra a fény zöldellő ágyása.

A TISZÁNÁL, NAPNYUGTAKOR

Az alacsony napsugarak, nagy távolságot téve még már elmerült forrásuktól, bágyadtan érkeznek a folyóig, szántóföldeken, legelőkön és szőlőskerteken át, híjával a káprázató fénynek, inkább az aléltnövényzet közül szállongó sötétségtől átítatottan; odatapadnak a fodrozódó víztükörhöz, fölborzolódó tarajaihoz, amelyek a fény által könyörtelenül a mélybe szorított és most kiszabadul árnyak és démonok nyomán csapnak föl, miután álló nap hiába küszködtek, hogy

a felszínre juthassanak; a sugarak új, láthatatlan ruhával ékesítik föl a folyót, fakón sárgálló pikkelyekkel hintik be zavaros kotyogását, amelyet elfojt a partokról továbbra is a folyó medrébe ömlő forró-ság fátyla.

A TISZAVIRÁG

Váratlanul, amikor már kihuny a fény, és ezzel együtt úgy tűnt, immár vége a napnak is, habár elkerülhetetlenül tartogatott még valamit.

A víztükör legcsillámlóbb pikkelyei hirtelen egymás után kezdtek leválni a felszínről, és a magasba emelkedve, a még tiszta és éles fénybe, sorra átalakultak halvány és békétlen lepkékké, amelyek röptükben születve esetlenül rajzottak minden irányban, végtére is sehova sem jutva, mindegyre csak süllyedtek és emelkedtek ugyanazon a helyen. Am hogy ez a varázslat mégse tűnjön merő káprázatnak vagy a pillanat bűvöletének, egyszeriben a pikkelyek egész halmai emelkedtek a magasba, s bomlottak ki halvány és áttetsző, leheletkönnyű lepkék csokraivá. Ezzel egy időben a hosszú, áttetsző szárnyú, gyűrűs, sárgás potrohú, nyugtalan verdesők közvetlenül a víz partja mentén is megelevenedtek, és szintén a magasba törtek, viaskodva és elkeveredve azokkal a rajokkal, amelyek továbbra is a folyó sodrából támadtak.

A TISZA VIRÁGZIK

A nap e kései óráján, valamennyi változását követően, amely órától órára mind hevesebb meglepetéseket hozott, a folyó szunnyadó és feszes, valamint a part igazából láthatatlan bimbói a csöndben és az álmosító hőségben váratlanul, szirmonként kibomlottak, és fehérségük meg nyugtalanságuk szakadatlan libogásában virágozni kezdtek.

A tiszavirágok a folyó árjából sűrű, örvénylő felhökként emelkedtek, amelyekről újabb felhőfoslányok szakadoztak le, piramisokká tornyosulva, hogy nem csupán a folyó széles medrét töltötték ki, hanem a tágas térséget is fölötte, arra törekedve, hogy elérjék természetes mezőségüket, magát az ég boltozatát.

AZ ESTE ÜNNEPÉLYESSÉGE

A tiszavirágok, felröppenne a már erejét veszret és kifakult fénybe, áttetsző szárnyukkal parányi remegésekre tépték és tördeltek, feldúlva szokásos pályáját, mindegyre elcdázták kihunyását, szárnyukra gyűjtötték és rajaik köré vonták, e csodálatos felleg forrongásában és pergésében továbbra is életben tartották, mintha új erőre kapna és kiélesedne; eközben bevilágították az egész tágas, bágyatag és kifakulóban levő térséget is; ahogy a tiszavirágok légi piramisait a fény piramisaivá változtatták, csoktaikat ragyogó csokrokká, virágaikat pedig fénylő és éles körvonalú virágokká, áttetsző és tiszta alakzatokká, e hirtelen támadt jelenséget a folyó ünnepevé emelték, hosszú, kitartó és türelmes folyásának legragyogóbb pillanatává, az áradó szelídség, a meder, a partok zöldje és a környező fiatal erdők ünnepi pillanatává, de a szüremelő este és az eltelt hosszan tartó nap ünnepevé is, amely a fény és a tiszavirág szer-tartása révén hirtelen megnyúlt, sőt mintha még vissza is tért volna maga mögött hagyott csúcsaira, és nem csupán ez egyetlen nap tekintetében, hanem valamennyi évszak, minden megelőző nap és eltelt korszak viszonylatában is, vissza tavaszához, miként a fény tavaszához is.

ÚJRA MOHOLON

Moholt elárasztja az öreg, terebélyes hársak koronájából szállongó édeskés, kissé émelyítő virágillat — a lombok a járdák és a parki sétányok fölé hajolnak, és mindent sötét árnyékba vonnak.

A nagyutca hosszán, a Tisza-parti sétányokon és a pravoszláv templom kertjének ösvényei fölött a hársfák sötétzöld lombkoronái elvirult, sárga virágaikat lengetve tömjénezik a levegőt, hosszú, illatos alagutat hozva létre, amelyből nem talál ki a járókelő. A virágok szirmaikat hullatják, és elborítják a járdát, amelyet mintha sárga szőnyeggel terítettek volna be, miközben a fák fekete, rücskös kérge egészen drámaivá teszi a környezetet. Az illat naphosszat terjeng, kevésbé vagy fokozottabban érezni, ugyanígy éjszaka is, és fölülmúlja a folyóparti füzesek vesszőinek meg az esti virágoknak az illatát.

Ugyanekkor e fölmérhetetlen gyógyászati kincs napról napra fogyatkozik és enyész a lombok közt.

Ismét eszembe ötlenek gyermekkori játékaink, bújócskázásaink a pravoszláv templom tágas kertjében, amikor bevettük magunkat a

hársak fekete törzse körött sarjadt sűrű cserjébe. e játékaikban Melanija volt a mi királynőnk. Jó sokáig lapultunk a bokorban, beárnyékolva az öreg hársak lombjától, amíg csak a hunyó ránk nem akadt.

Most a templomkert üres és elhagyatott, csupán a vén hársak koronája árnyékolja sötétre mostani nyugalmát; ám mintha még erősebben ontaná a nehéz, édeskés illatot, csorrantva szinte sárgászöröses mézét.

BRASNYÓ István fordítása

